

UN ESQUEMA DE L'« ASSAIG SOBRE L'ENTENIMENT HUMÀ » (1690)

CONTEXT DE L'OBRA

En el seu llibre més important, Locke pretén definir els límits de l'esperit humà a partir d'una teoria del coneixement que es presenta no pas com la teoria d'un físic que vol conèixer la naturalesa de les coses, sinó com un filòsof moral que copsa els problemes crítica del coneixement i pretén millorar-lo per tal de fer progressar el coneixement. L'obra de Locke s'inscriu en el programa de reforma de la filosofia encetat pel canceller Bacon.

TESI CENTRAL

El coneixement per a Locke és una relació entre idees. Comprenent i analitzant els diferents actes de l'esperit (ment) podem fer un quadre del conjunt de les nostres idees i comprendre que fa l'esperit quan pensa. Des d'aquest punt de vista, Locke, tot i que l'impugni, és un continuador de Descartes que definí el coneixement com un coneixement d'idees més que com un coneixement de coses. Parlar directament del 'coneixement', de la 'realitat' o de les 'coses' és impossible en la filosofia moderna, perquè sempre coneixem per mitjà de les idees. Conèixer en la filosofia moderna és un acte de l'esperit (ment). La pretensió de Locke és analitzar com ho fa l'esperit per tal de construir/elaborar el coneixement.

ESTRUCTURA DE L'OBRA

L'obra està composta per 4 llibres:

1. El primer exposa la crítica de l'innatisme, dirigida contra un cert cartesianisme, però també contra una certa concepció religiosa de l'innatisme, defensada al seu temps per Herbert de Chebury.
2. El segon tracta sobre les idees i la seva classificació i, especialment, diferencia entre idees simples i idees complexes.
3. El tercer llibre parla sobre el llenguatge.
4. El quart parla sobre el coneixement, per mostrar que el nostre coneixement és molt limitat –i en particular no podem conèixer la idea de substància.

Prèviament a la publicació del volum, Locke va escriure i publicar-ne un *Compendi* (1688), en una revista francesa, que pot servir també com a guia de lectura del text. El propi Locke considerava el *Compendi* com un 'esquelet' del llibre, però de fet no resumeix el llibre I.

IDEES PRINCIPALS DEL TEXT

1.- Les idees simples són indefinibles.

Les idees simples són com els elements primaris, més enllà dels quals no es pot passar, de la mateixa manera que la sensació és un element primari. Sense les impressions produïdes pels objectes cap paraula podria tenir sentit, perquè els mots no són res més que sons.

Per convèncer-nos que no pot ser d'altra manera, Locke argumenta que el sentit dels mots i la definició de l'objecte suposen la impressió i la idea simple que li correspon.

2.- En canvi, les idees complexes no corresponen a cap cosa externa.

Les idees complexes són combinacions d'idees simples realitzades per l'esperit (ment). Per tant, poden no correspondre a cap cosa externa. S'adquireixen com operacions de la ment (com a operacions del propi enteniment) o les rebem d'altres humans que ens les explica amb paraules (per exemple, podem saber què és un assassinat sense haver-ne vist cap. II, 22).

3.- El judici supleix les mancances del coneixement (IV, 14).

Locke redefineix el judici, que d'ara endavant ja no serà la percepció d'allò veritable o del que es fonamenta en proves demostratives. Per a Locke, el judici és una operació de l'esperit (ment) vinculada a l'assentiment. La base del judici és la capacitat de relacionar (no el coneixement de cap substància). El judici forma part del provable, però aquest assentiment pot ser fonamentat en la raó, perquè un judici curós ha de permetre discernir el seu grau de certesa.

La teoria del judici no es fonamenta en la lògica, en el sentit habitual del mot 'lògica' (val a dir, una disciplina que implica seguir regles), sinó en el discerniment. El judici permet vincular la raó i la creença, és l'instrument de l'esperit (ment). En conseqüència el judici no és un coneixement cert, però no és aliè a la raó que ha de guiar-lo.